

Datum
10 november 2006

Kenmerk
2006-0000361782

Onderdeel
CZW/CB

Inlichtingen
Diana van Driel
T 070-4268874
F 070-4267634

Blad
1 van 13

Aantal bijlagen
0

Bezoekadres
Herengracht 17
2511 EG Den Haag

Postadres
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Internetadres
www.minbzk.nl

Aan Burgemeester en wethouders van alle gemeenten;
c.c. hoofden burgerzaken van alle gemeenten; de
Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de
Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken

Onderwerp Aanvullende circulaire Tweede Kamerverkiezingen
22 november 2006

Doelstelling informeren en geven van aanvullende instructies

Juridische grondslag Geen

Relaties met andere circulaire Zie ook circulaire van 25 september 2006, nr 2006-
0000314840

Ingangsdatum Terstond

Geldig tot n.v.t.

Circulaire

Inleiding

Deze circulaire dient om u te informeren over en additionele instructies te geven voor de Tweede Kamerverkiezingen op 22 november a.s. In deze circulaire komen achtereenvolgens aan de orde aanwijzingen en informatie voor de burgemeester en de hoofden burgerzaken, aanwijzingen voor stembureauleden, aanwijzingen voor het plaatselijk stembureau en de hoofdstembureaus en tot slot een aantal aanwijzingen speciaal voor gemeenten waar in een willekeurig stemlokaal kan worden gestemd.

1 Aanwijzingen en informatie voor burgemeester en wethouders en hoofden burgerzaken

Aanwijzen contactpersoon

U wordt verzocht één contactpersoon/helpdesk in de gemeente aan te wijzen die verantwoordelijk is voor de communicatie over eventuele problemen met betrekking tot de verzegeling van de stemmachine en het afluisteren van stemmachines. Deze contactgegevens dienen bij elk stembureau bekend te zijn zodat de stembureauvoorzitter contact kan opnemen als zich een van de hieronder beschreven "calamiteiten" voordoet. Deze persoon draagt ook de verantwoordelijkheid voor het doorgeven van de relevante gegevens aan derden.

Contacten met korps/districtschef

U dient voorafgaande aan de verkiezingen (werk)afspraken te maken met de korps- of districtschef. Op landelijk niveau zal de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de korpsbeheerders attenderen op de activiteiten die bij deze verkiezingen aandacht van de politie vergen. Concreet dient u afspraken te maken over:

- het onverwijld in actie komen van de politie naar aanleiding van meldingen van verdachte stemmachines door de contactpersoon;
- extra surveillance rondom het stemlokaal in verband met eventuele afluisterpraktijken;
- het zodanig optreden van de politie dat de voortgang van het stemproces zoveel mogelijk is gewaarborgd.

Controle verzegeling

U krijgt een separate instructie met foto's voor de controle van de verzegeling (een set per stembureau en een aantal sets voor de gemeente zelf). De controle op de verzegeling en de nummering vindt plaats op de volgende momenten:

- voorafgaande aan het moment dat de stemmachine de centrale gemeentelijke opslag verlaat controleert de gemeente;
- bij aanvang van de stemming;
- bij wisseling van het gehele stembureau tijdens de zitting;
- in geval van een mobiel stembureau: bij het verlaten van de locatie en de aankomst op de nieuwe locatie;

Datum
10 november 2006

Kenmerk
2006-0000361782

Blad
3 van 13

- na het sluiten van de stemming, voorafgaande aan de vaststelling van de uitslag;
- bij aankomst van de stemmachine in de centrale gemeentelijk opslag controleert wederom de gemeente.

In al deze situaties dient u de verzegeling conform de instructies te controleren en dit te noteren op de voorgeschreven manier.

Tevens dient u bij het afgeven van de stemmachines aan een vervoerder de identiteit van deze persoon te controleren en daarvan notitie te maken.

Van de controle door het stembureau wordt melding gemaakt in het proces verbaal model N 3-10 (respectievelijk bij geschorste zitting J 38-3) welke hiervoor speciaal zijn aangepast.

Melding problemen/twijfels verzegeling/afluisteren

U dient de stembureauvoorzitters te instrueren dat zij bij problemen contact opnemen met de gemeentelijke contactpersoon. De gemeentelijke contactpersoon geeft deze meldingen zo snel mogelijk door aan:

- a. Nedap ivm het verkrijgen van een vervangende stemmachine¹
- b. de plaatselijke politie
- c. het contactpunt stemmachines van het ministerie van BZK: telefoon 070 – 426 5151

Alleen in geval de verzegeling niet in orde is of de machine niet naar behoren functioneert, wordt deze meteen vervangen. Bij twijfel aan de verzegeling moet de stemmachine worden overgedragen aan de politie voor nader onderzoek.

Bij meldingen van fraude door kiezers of wanneer het stembureau van mening is dat de uitslag van de stemmachine niet kan worden vertrouwd, wordt de stemmachine na afloop van de stemming aan de politie overgedragen. Dit om het kiesproces zo min mogelijk te verstoren. Over deze overdracht kunt u voorafgaande aan de stemming afspraken maken met de politie. Overdracht vindt bij voorkeur plaats na afloop van de stemming in het stemlokaal.

Instructies de burgemeester bij schorsingen als gevolg van verbroken verzegeling

In geval tijdens de stemming blijkt dat de verzegeling niet in orde is, moet de voorzitter van het stembureau de zitting schorsen. Hij neemt in dat geval contact op met de burgemeester. De burgemeester geeft in dat geval de volgende instructie aan de voorzitter:

1. De voorzitter deelt mee aan de aanwezige kiezers dat een vervangende stemmachine is aangevraagd en geeft een schatting van de tijd die zal verstrijken tot de zitting kan worden hervat.

¹ Alleen van toepassing bij verbroken verzegeling of technische storing voorafgaande aan of tijdens de stemming.

Datum
10 november 2006

Kenmerk
2006-0000361782

Blad
4 van 13

2. De voorzitter hangt een mededeling op de deur van het stemlokaal dat de zitting is geschorst. Indien de gemeente deelneemt aan het experiment 'Stemmen in een willekeurig stemlokaal' worden daarbij de adressen van de dichtstbijzijnde stemlokalen vermeld. Ook bij gebruik van een mobiel stembureau worden de adressen van dichtbijgelegen lokalen vermeld.
3. De voorzitter blokkeert de stemmachine geblokkeerd voor het uitbrengen van stemmen en doet de sleutel in een te verzegelen enveloppe gedaan. De stemmachine wordt niet meer aangeraakt in verband met de eventuele vernietiging van bewijs.
4. De ingeleverd oproepingskaarten, stempassen, kiezerspassen, volmachtbewijzen worden geteld en in een verzegelde enveloppe gedaan. Van het aantal wordt melding gemaakt in het proces verbaal J 38-3. U kunt dit vermelden op een separaat aan te hechten vel.
5. Er wordt geen toepassing gegeven aan artikel J 31 en J 32 van het Kiesbesluit: de stemmachine en de verzegelde pakken worden niet overgedragen aan de burgemeester. De zitting kan namelijk worden hervat zodra een nieuwe stemmachine is geïnstalleerd. Bovendien mag de 'verdachte' stemmachine niet worden aangeraakt in verband met de eventuele vernietiging van bewijs.
6. Zodra de vervangende stemmachine is gearriveerd, meldt de voorzitter dit aan de contactpersoon van de gemeente.
7. Nadat toestemming is gekregen van de burgemeester voor het hervatten van de zitting, wordt de enveloppe met de verzegelde oproepingskaarten etc., heropend en wordt de zitting hervat met het in gebruik nemen van de nieuwe stemmachine volgens de gebruikelijke procedure waarbij ook de verzegeling wordt gecontroleerd.
8. Zodra de politie is gearriveerd om de 'verdachte' stemmachine mee te nemen en proces verbaal op te maken, verwijdert de voorzitter het stemgeheugen uit de stemmachine en plaatst dit in een verzegelde enveloppe (artikel N 4, zesde lid van het Kiesbesluit). Dit gaat niet mee met de politie maar blijft op het stembureau achter (zie punt 5)
9. Na afloop van de stemming maakt de voorzitter eerst een afdruk conform N 4, eerste lid, van het Kiesbesluit van het geheugen van de 'vervangende' stemmachine. Vervolgens wordt dit geheugen verwijderd en conform artikel N 4, 6^e lid, verzegeld.
10. De voorzitter opent de verzegelde enveloppe met het geheugen van de 'verdachte' machine en maakt hiervan eveneens een afdruk en verzegelt dit geheugen in een separate enveloppe waarop wordt aangetekend dat dit een verdacht geheugen betreft.
11. De afdruk van beide stemgeheugens wordt gehecht aan het proces-verbaal onder vermelding van de herkomst van het stemgeheugen (vervangende stemmachine danwel 'verdachte' stemmachine). In het proces-verbaal wordt vermeld hoeveel kiezers vóór en hoeveel kiezers na de schorsing en vervanging van de stemmachine hebben gestemd. Zowel het stemgeheugen

Datum
10 november 2006

Kenmerk
2006-0000361782

Blad
5 van 13

van de vervangende stemmachine als van de in beslag genomen machine worden in het verzegelde pakket, zoals omschreven in artikel N 4, 6^e lid Kiesbesluit, geplaatst.

Problematiek van het 'afluisteren' stemmachines

Zoals u bekend blijkt uit onderzoek dat stemmachines straling afgeven die mogelijk op afstand van enkele meters met zeer geavanceerde ontvangstapparatuur kan worden opgevangen. Bij het inrichten van het stemlokaal dient u er zoveel mogelijk rekening mee te houden dat de stembureauleden overzicht hebben over wat er gebeurt binnen een straal van circa 5 meter van de stemmachine (nb muren houden de straling niet tegen). Indien mogelijk dient u bij het inrichten van het stemlokaal aan te geven (bijvoorbeeld door het aanbrengen van een markering of het plaatsen van een bord) dat het publiek zich niet in deze straal mag bevinden. Stemmachines dienen altijd al zodanig te zijn opgesteld dat ze zich niet in een voor het publiek toegankelijke deel van het stemlokaal bevinden. Uiteraard is het ministerie zich ervan bewust dat deze maatregelen niet bij alle stemlokalen kunnen worden genomen gezien de fysieke en bouwkundige beperkingen.

Indien u in uw gemeente stemlokalen hebt waar het onmogelijk is de bovengenoemde voorzorgsmaatregelen in acht te nemen, kunt u de politie verzoeken met name deze stemlokalen extra in de gaten te houden.

Steekproef gebruikte stemmachines na afloop

Ik heb aan de Tweede Kamer toegezegd na afloop van de verkiezingen, en voor het vaststellen van de uitslag een steekproef uit te voeren naar de vraag of de stemmachines waarmee is gestemd integer zijn. Gemeenten dienen er rekening mee te houden dat het team dat de steekproef uitvoert een aantal stemmachines zal controleren in de centrale gemeentelijke opslag vanaf donderdag 23 november tot en met zondag 26 november; dus ook buiten de gewone kantooruren. Ik verzoek u nu reeds hiermee rekening te houden. U zult hierover vóór sluiting van de stemming worden geïnformeerd.

2 Aanvullende aanwijzingen voor stembureauleden

Instructie stembureauleden bij problemen/twijfels over verzegeling

De stembureauleden controleren de verzegeling en de nummers conform de instructie en de bijgevoegde foto's:

- a. bij aanvang van de stemming;
- b. tijdens de stemming in het geval de hele bezetting van het stembureau wordt gewijzigd²;

² Controle is alleen noodzakelijk indien de bezetting van het hele stembureau wijzigt.

Alleen in die situatie is namelijk sprake van een volledig overdracht van verantwoordelijkheden. Bij tussentijdse wisseling van één van de leden is dat niet

Datum
10 november 2006

Kenmerk
2006-0000361782

Blad
6 van 13

- c. in geval van mobiele stembureaus bij het verlaten van de locatie en de aankomst op de nieuwe locatie;
- d. na afloop van de stemming.

Ad a: bij aanvang van de stemming

Indien de voorzitter van het stembureau naar aanleiding van de controle twijfels heeft over de staat van de verzegeling onderneemt hij de volgende acties:

1. hij informeert de gemeentelijke contactpersoon;
2. hij deelt de reeds aanwezige kiezers mee dat een vervangende stemmachine is aangevraagd en geeft een schatting van de tijd die zal verstrijken tot de zitting kan worden hervat;
3. in SWS-gemeenten verwijst hij kiezers naar andere stemlokalen in de buurt;
4. Zodra de vervangende machine is gearriveerd, neemt hij deze in gebruik volgens de normale procedure (waarbij ook de verzegeling wordt gecontroleerd) en kan de stemming aanvangen.
5. Op enig moment zal de politie de 'verdachte' machine meenemen. De voorzitter verzoekt de politie zodanig te opereren dat het stemproces er niet door wordt belemmerd.
6. In het proces-verbaal N 10-3 vermeldt hij dat de oorspronkelijke stemmachine is vervangen en meegenomen door de politie voor nader onderzoek.

Ad b en c: tijdens de stemming

NB: Alléén van toepassing bij stembureaus waar controle moet plaatsvinden gedurende de dag omdat alle leden van het stembureau worden vervangen en bij mobiele stembureaus. In de andere gevallen vindt gedurende de stemming geen controle van de verzegeling plaats. Als de voorzitter de verzegeling tijdens de stemming controleert en dit leidt tot twijfel over de verzegeling, onderneemt de voorzitter de volgende acties:

1. hij informeert de gemeentelijke contactpersoon
2. hij past de procedure voor het schorsen van de zitting toe (artikel J 38 van de Kieswet en nader omschreven in de artikelen J 26 tot en met J 35 van het Kiesbesluit) en informeert de burgemeester die nadere instructies geeft.

Ad d. Na afloop van de stemming

Indien de voorzitter van het stembureau bij de controle na afloop van de stemming twijfels heeft over de staat van de verzegeling onderneemt hij de volgende acties:

1. hij informeert de gemeentelijke contactpersoon;
2. hij wacht met het uitvoeren van de handelingen omschreven in artikel N 4, N 5 en N 6 van Kiesbesluit (maken afdruk etc) tot de politie is gearriveerd.

noodzakelijk omdat in dat geval het stemproces te veel zou worden verstoord. Van deze controle hoeft niet separaat melding te worden gemaakt in het proces-verbaal.

Zodra de politie is gearriveerd, maakt hij de afdruk en verricht de overige handelingen voor het vaststellen van de uitslag. De voorzitter vervolgens plaatst het stemgeheugen in een separate verzegelde enveloppe waarop staat vermeld dat dit geheugen afkomstig is van een 'verdachte' stemmachine

3. hij maakt melding in het proces-verbaal van het feit dat de stemmachine is meegenomen voor nader onderzoek na afloop van de stemming

Meldingen van kiezers dat de gebruikte stemmachine frauduleus is

Indien een kiezer aan het stembureau de mededeling doet dat met de betreffende stemmachine is gefraudeerd, meldt de voorzitter dit (indien het stembureau er vanuit gaat dat deze melding serieus moet worden genomen) aan de contactpersoon van de gemeente. Deze opmerking wordt ook vermeld in het proces-verbaal. Het stemgeheugen van de 'verdachte' machine wordt na afloop van de stemming in een verzegelde enveloppe gedaan (artikel N 4, zesde lid Kiesbesluit) waarop wordt aangetekend dat dit geheugen afkomstig is uit een 'verdachte' stemmachine. De stemmachine zal vervolgens na afloop van de stemming worden overgedragen aan de politie.

Twijfels van de leden van het stembureau aan het correct functioneren van de stemmachine wegens fraude

Indien de leden van het stembureau twijfelen over het correct functioneren van de stemmachine wegens fraude, bijvoorbeeld als gevolg van de uitslag, meldt de voorzitter dit direct aan de gemeentelijke contactpersoon. Ook maakt de voorzitter hiervan melding in het proces verbaal. Het stemgeheugen van de 'verdachte' machine wordt na afloop van de stemming in een verzegelde enveloppe gedaan (artikel N 4, zesde lid Kiesbesluit) waarop wordt aangetekend dat dit geheugen afkomstig is uit een 'verdachte' stemmachine. De stemmachine zal vervolgens na afloop van de stemming worden overgedragen aan de politie.

Instructies leden stembureau in verband met het af luisteren van stemmachines

Binnen een straal van vijf meter zou met zeer geavanceerde apparatuur de straling van de stemmachine mogelijk af te luisteren zijn. Indien de stembureauleden het vermoeden hebben dat een persoon zich schuldig maakt aan het af luisteren, onderneemt de voorzitter de hieronder omschreven acties. Hoe te handelen in geval van verdenking van af luisterpraktijken:

1. De voorzitter verzoekt de desbetreffende persoon de activiteit te staken en zo niet zich onmiddellijk te verwijderen uit het stemlokaal;
2. De leden van het stembureau trachten in verband met eventueel onderzoek van de politie een zo goed mogelijke beschrijving te kunnen geven van de betreffende persoon (man/vrouw, lengte, haarkleur, kleding, bijzondere kenmerken ect).
3. De voorzitter meldt het voorval zo spoedig mogelijk aan de contactpersoon van de gemeente.

4. De voorzitter maakt aantekening van het voorval in het proces-verbaal van de zitting met vermelding van het tijdstip waarop het voorval plaatsvond.
5. In geval de politie nog tijdens de zitting zich naar aanleiding van het voorval tot het stembureau richt voor nader onderzoek, verlenen de leden van het stembureau hieraan zo goed mogelijk medewerking zonder dat daardoor de gang van zaken in het stemlokaal wordt geschaad. Zo nodig verzoeken zij de politie op een later tijdstip, bijvoorbeeld na afloop van de stemming of op een naar verwachting rustiger moment, terug te keren.

Omgaan met bezwaren van kiezers door leden stembureau

Kiezers die in het stembureau aanwezig zijn, kunnen gedurende de zitting van het stembureau mondeling bezwaar aantekenen, indien de stemming niet overeenkomstig de wet geschiedt (artikel J 35 van de Kieswet). Ook als de stemmen worden geteld – bij de zogenaamde stemopneming – bestaat deze mogelijkheid. In artikel N 9 van de Kieswet is bepaald dat aanwezige kiezers mondeling bezwaar kunnen inbrengen na het bekend maken van de opgenomen stemmen.

De term "aanwezig" wil zeggen dat geen bezwaar kan worden gemaakt namens een niet-aanwezige derde of namens een rechtspersoon. Een ingebracht bezwaar geldt uitsluitend als bezwaar van de aanwezige kiezer die het heeft ingebracht.

Dat een bezwaar *mondeling* moet worden ingebracht, betekent primair dat er geen vormvoorschriften worden gesteld. Een mondeling bezwaar dat wordt ondersteund met een schriftelijke toelichting wordt in beginsel in ontvangst genomen. De schriftelijke verklaring dient wel betrekking te hebben op de stemming of de opneming van de stemming. Het is onwaarschijnlijk dat iemand voorafgaand aan het bezoek aan het stemlokaal al kan weten dat de stemming niet in overeenstemming met de wet geschiedt en zijn bezwaar daartegen vooraf al op papier kan zetten, maar onmogelijk is dat niet. Heeft het bezwaar betrekking op de stemming of de opneming van de stemming, dan wordt een eventueel schriftelijke deel van het bezwaar aan het proces-verbaal gehecht.

Niet in het proces-verbaal wordt opgenomen: een bezwaar dat niet betrekking heeft op de stemming of de opneming van de stemming. Bij twijfel wordt het bezwaar opgenomen in het proces-verbaal. U wordt aangeraden niet over een bezwaar in discussie te treden.

Aan degene die bezwaar inbrengt, wordt gevraagd naam en adres op te geven. Deze worden in het proces-verbaal opgenomen. Als de indiener van het bezwaar weigert naam en adres op te geven, wordt het bezwaar

desondanks in het proces-verbaal opgenomen en wordt in het proces-verbaal aantekening gemaakt van de weigering.

Als het formulier voor het proces-verbaal te weinig ruimte biedt voor alle bezwaren, worden de overige bezwaren op een apart vel opgenomen dat aan het proces-verbaal wordt gehecht.

Vragen over de betrouwbaarheid van stembureaus

Stembureauleden kunnen kiezers desgevraagd informeren over de getroffen beveiligingsmaatregelen zoals de verzegeling en de beveiligingsmaatregelen bij de gemeente. Zij kunnen zeggen dat er geen reden is te veronderstellen dat de gebruikte stemmachine niet correct functioneert. Mocht een kiezer zelf de verzegeling willen controleren, geeft de voorzitter aan dat controle door de kiezer zelf niet mogelijk is. Wel kan de voorzitter de kiezer er op attenderen dat hij in het stemlokaal aanwezig mag zijn bij de controle van de verzegeling na afloop van de stemming.

Vragen van kiezers over 'afluisteren' (aan stembureauleden)

Indien kiezers vragen welke maatregelen getroffen zijn om de problematiek van het afluisteren tegen te gaan, kunt u de hierboven genoemde maatregelen vermelden. Mochten kiezers vragen of het nog steeds mogelijk is om te horen op wie zij stemmen als gevolg van het gebruik van leestekens (diakritisch tekens) in bijvoorbeeld Christen Democratisch Appèl of Nicolăi, kunt u de kiezer meedelen dat dit niet meer mogelijk is omdat de leestekens niet in het display van de stemmachine worden vertoond. Mochten kiezers vragen hebben over het ontbreken van de leestekens in het display, kan worden geantwoord dat deze zijn verwijderd als maatregel voor de beveiliging van de stemmachine tegen afluisteren. U kunt er op wijzen dat de Kiesraad aangegeven hiertegen geen bezwaar te hebben.

3 Taken gemeente als plaatselijk stembureau/ hoofdstembureau

Inlezen en verdere behandeling verdachte geheugens

In het geval er tijdens of na afloop van de stemming is geconstateerd dat sprake is van een 'verdachte' stemmachine, is het stemgeheugen van deze machine door het stembureau in een separate verzegelde enveloppe gedaan. U dient deze enveloppen niet te openen en dus deze geheugens niet uit te lezen. In plaats daarvan voert u de uitslag van deze stemgeheugens op basis van het proces-verbaal handmatig in. U dient de enveloppen met verdachte stemgeheugens zo spoedig mogelijk over te dragen aan de plaatselijk politie voor nader onderzoek.

Controle van uitslagen vermeld in het proces-verbaal

Direct na de stemming op woensdag 22 november aanstaande wordt in iedere stembureau proces-verbaal (model N 10-1 of N 10-3) opgemaakt. Ik benadruk

Datum
10 november 2006

Kenmerk
2006-0000361782

Blad
10 van 13

dat het voor een betrouwbare vaststelling van de uitslag noodzakelijk is dat de gemeenten bij de vaststelling van het proces-verbaal N 11 een 100% controle uitoefenen op de juistheid van de gegevens die de basis voor de uitslag vormen. Dit betekent dat gecontroleerd dient te worden:

- a) of de gegevens op het telstrookje uit de stemmachine, overeenkomen met de gegevens die zijn opgenomen in het proces-verbaal dat door ieder stembureau is opgemaakt (model 10-1 of N 10-3) en vervolgens;
- b) of de totalen voor de gemeenten op de opgave die door de burgemeester wordt opgemaakt (model N 11), overeenkomen met de onderliggende gegevens van de stembureaus. Op basis van de Kieswet is het papieren proces immers leidend bij de verdere vaststelling van de uitslag door de hoofdstembureaus en de Kiesraad.

Wijze van aanleveren van de processen-verbaal

Nadat de gemeenten (en de hoofdstembureaus) alle voorbereidende werkzaamheden ter vaststelling van de uitslag hebben verricht, is de Kiesraad de instantie die uiteindelijk verantwoordelijk is voor de vaststelling van de uitslag van de Tweede Kamerverkiezingen. In dat kader kan de Kiesraad in de positie komen te verkeren dat hij zich een oordeel dient te vormen over de betrouwbaarheid van de in het verkiezingsproces gebruikte stemmachines en de verrichte controles. Om deze reden heeft de minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties, in afwijking van voorgaande verkiezingen, besloten dat het wenselijk is dat de Kiesraad bij de vaststelling van de uitslag kan beschikken over afschriften van de processen-verbaal van de stembureaus waarin informatie is opgenomen die betrekking heeft op de stemmachines. Dit betreft in ieder geval afschriften van de processen-verbaal waarin bezwaren van kiezers zijn opgenomen, maar ook de processen-verbaal waar andere zaken rond stemmachines aan de orde zijn geweest zoals schorsing van de zitting en verbreking van de verzegeling van de stemmachine. Deze aanpassing heeft een aantal gevolgen voor de werkzaamheden van met name de hoofdstembureaus. Het model proces-verbaal van de hoofdstembureaus (model O 3) is onlangs, in lijn met deze wijziging aangepast. Nu is geregeld dat bij dit proces-verbaal van het hoofdstembureau de processen-verbaal van de stembureaus *waarop aantekening is gemaakt van door kiezers ingediende bezwaren* (model N 10 en N 11) dienen te worden gevoegd.

Dit komt er in de praktijk op neer dat de hoofdstembureaus twee verschillende pakketten stukken dienen aan te leveren. Aan de *Kiesraad* dienen de volgende afschriften van de processen-verbaal van de stembureaus (N 10-1 en N 10-3) te worden aangeleverd:

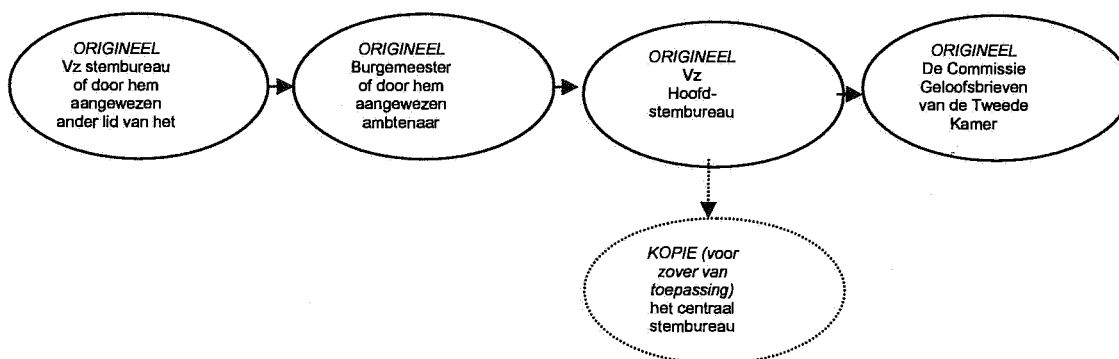
- processen-verbaal waarin bezwaren zijn vermeld, van welke aard dan ook;
- processen-verbaal waarin andere zaken rond stemmachines aan de orde zijn geweest zoals constatering van verbreking van de verzegeling van de stemmachine en

- processen/verbaal waaruit blijkt dat de zitting van stembureau geschorst is geweest, om welke reden dan ook.

Aan de (Commissie voor het onderzoek van de Geloofsbrieven van de) *Tweede Kamer* dienen daarentegen *alle* (originele) processen-verbaal van de stembureaus te worden overlegd. De opgaven van de burgemeester van de aantallen uitgebrachte stemmen in zijn gemeenten op grond van artikel N 11 van de Kieswet wordt gevoegd bij de originele processen-verbaal bestemd voor de Tweede Kamer. De Kiesraad hoeft geen kopie van deze opgave te krijgen. Zowel aan de Kiesraad als aan de Tweede Kamer dienen integrale processen-verbaal te worden aangeleverd en niet bv. alleen die onderdelen die betrekking hebben op een schorsing van de zitting.

Ter verduidelijking volgt hieronder een schematische weergave van de overdracht van de processen-verbaal van de zitting van de stembureaus (model N 10-1 of N 10-3):

De omvangrijke controlewerkzaamheden van alle processen-verbaal moeten door alle betrokken instanties in zeer korte tijd uitgevoerd worden. Ter vergemakkelijking van dit proces is het zowel voor de (Commissie voor het onderzoek van de Geloofsbrieven van de) Tweede Kamer als voor de Kiesraad van belang dat alle stukken op eenzelfde wijze, overzichtelijk geordend, door *iedere gemeente* worden aangereikt aan het hoofdstembureau.

Overzichtelijk geordend betekent in dit geval:

- a) per gemeente op volgnummer van het stembureau,
- b) per stembureau geniet (en niet in mapjes of ingebonden)
- c) met vermelding van het aantal en de nummering en/of benaming van de stembureaus in de gemeente.

Aan de hoofdstembureaus wordt vervolgens verzocht een afschrift van het proces-verbaal van het hoofdstembureau (model O 3) samen met bovenstaande

Datum
10 november 2006

Kenmerk
2006-0000361782

Blad
12 van 13

stukken, zoals hierboven aangegeven, zo spoedig mogelijk na de zitting van het hoofdstembureau ter vaststelling van de uitslag in hun kieskring op 24 november a.s. naar de Kiesraad en de Tweede Kamer over te brengen.

4 Stemmen in een willekeurig stemlokaal (SWS)

Het specifieke SWS deel van deze circulaire is beperkt tot de volgende onderwerpen: stembureauleden van buiten de gemeente en controle stempassen door stembureauleden. U bent reeds eerder geïnformeerd over deze onderwerpen door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Gezien het belang dat ik aan deze onderwerpen hecht, zijn deze onderwerpen in deze circulaire opgenomen.

Stembureauleden van buiten de gemeente

De Kieswet biedt de mogelijkheid dat er stembureauleden worden benoemd van buiten de gemeenten (vloeit voort uit artikel E 4 Kieswet). In artikel J 11 Kieswet wordt aangegeven dat stembureauleden uit een ander stemdistrict hun stem kunnen uitbrengen in het stembureau waar zij zitting hebben, indien zij kiesgerechtigd zijn voor de betreffende verkiezing. Ook bij SWS is er deze mogelijkheid, aangezien er op dit punt in de wet- en regelgeving KOA niet wordt afgeweken van de Kieswet. Bij gemeenteraadsverkiezingen levert dit dan ook geen onduidelijkheden op, stembureauleden van buiten de gemeente kunnen alleen in hun eigen gemeente een stem uitbrengen.

In het model SWS/N10-3 (lees ook SWS/N10-1) is in tegenstelling tot het model N10-3 (reguliere proces) geen ruimte om de gegevens van stembureauleden van buiten de gemeente op het model in te vullen.

Aangezien de processen-verbaal in het kader van de stemmachine discussie worden aangepast, zal er op grond van J 11 Kieswet, ook in het SWS/N10-3 model ruimte worden geboden om de gegevens van stembureauleden van buiten de gemeente op te nemen. Vooruitlopend op deze informatie hebben sommige gemeenten aan stembureauleden gevraagd om een kiezerspas in hun eigen gemeente aan te vragen. Uiteraard kunnen stembureauleden van buiten de gemeente op deze wijze hun stem uitbrengen bij het stembureau waar zij zitting hebben.

Gezien het bovenstaande is model SWS/J 38 overeenkomstig aangepast.

Instructie Stembureauleden bij SWS

De handelingen die stembureauleden moeten vervullen bij SWS wijken af van de procedures die bij het systeem met de oproepingskaart werden gebruikt. In dit deel wordt ingegaan op de gewijzigde procedures. Daarnaast wordt aangegeven waar stembureauleden op moeten letten bij de aanmelding van de kiezers.

Datum
10 november 2006

Kenmerk
2006-0000361782

Blad
13 van 13

In de circulaire voor de gemeenteraadsverkiezingen 2006 is in een bijlage een 'Stapsgewijs overzicht van handelingen stembureauleden bij SWS' opgenomen. Hierin wordt stapsgewijs aangegeven welke handelingen de stembureauleden dienen te verrichten.

In deze circulaire wil ik benadrukken dat het van groot belang is dat stembureauleden de volgende handelingen nauwkeurig uitvoeren, als een kiezer zich meldt bij het stembureau:

- Controleren of de stempas voortkomt in het Register Ingetrokken Stempassen.
- Controleren of de persoonsgegevens overeenkomen met de persoon die met de stempas wil stemmen (geslacht, geboortedatum). Bij twijfel kan de voorzitter van het stembureau de kiezer vragen om blijk te geven van zijn identiteit. Zie artikel J 24 Kieswet (in de vorige circulaire is al ingegaan op het vragen van legitimatie bij personen die tevens twee volmachtstemmen wil uitbrengen).
- Controle van de echtheidskenmerken van de stempas.

Ten aanzien van het laatste punt dient opgemerkt te worden dat de echtheidskenmerken per gemeente kunnen verschillen. De echtheidskenmerken zijn afhankelijk van de door de gemeente gekozen stempas. Instrueer de leden van het stembureau duidelijk over de manier waarop de echtheidskenmerken te controleren zijn. Sommige stempassen dienen gecontroleerd te worden met behulp van technische hulpmiddelen. Indien dat in uw gemeente het geval is, zorg dan dat deze aanwezig zijn op het stembureau en dat de stembureauleden weten hoe ze met dergelijke hulpmiddelen moeten werken.

Met deze circulaire wil ik verder aangeven dat ook controle achteraf van de stempassen aanbevelenswaardig is. De stembureauleden kunnen of steekproefsgewijs of alle stempassen na afloop van de verkiezingen doorlopen om te bekijken of er zaken opvallen. Indien bepaalde stempassen door het stembureau als verdacht worden beschouwd, dienen zij dit aan te tekenen op het proces-verbaal. Op deze manier worden de stempassen niet alleen aan de voorkant maar ook aan de achterkant van het proces gecontroleerd.

**DE MINISTER VOOR BESTUURLIJKE VERNIEUWING EN
KONINKRIJKSRELATIES,**

Voor deze,

Mr. A.R.A. van den Ham
DIRECTEUR-GENERAAL

